

ILLYÉS GYULA TIHANYI KERTJE

GYULA ILLYÉS' GARDEN IN TIHANY

SZERZŐ:
BARANYAI EMESE RITA

LEKTOR:
FATSAR KRISTÓF

A HÁZ ÉS A KERT TÖRTÉNETE

Illyés Gyula¹ nyaralója a Balaton északi partján, a tihanyi alsó-kopaszhegyi dűlő oldalában fekszik, festői kilátással a Balatonra (1. kép). A mai napig álló ház egy rendkívüli, az irodalmi és kulturális életben is szerepet vállaló család történetét őrzi, és évtizedeken keresztül biztosított ihletforrást a kiváló költőnek.

A tihanyi nyaralóház története még jóval a költő balatoni tartózkodása előtt kezdődött meg, hiszen eredetileg felesége családjának tulajdona volt, maga Illyés csak házasságkötése után lett a ház ura.² A telket még a Kozmutza család tagjai (a költő feleségének szülei) vásárolták, s a házat is ők emelték. A család már korábban, az első világháborút megelőzően is sokat nyaralt a Balaton környékén, kezdetben csak egy házat bérelve a halászok kikötőjénél.

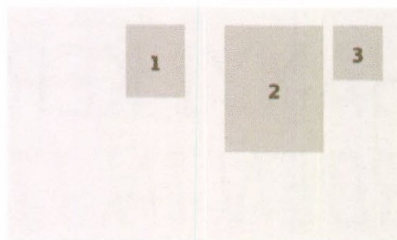
A nyaraló vásárlása 1929-ben történt, a dűlő parcellázását épp ekkoriban kezdték meg. 1930 őszén indult meg a ház építése, mely megközelítően

egy évig tartott. Minden valószínűség szerint tervezők bevonása nélkül, a tulajdonosok utasításai szerint építették helyi kőművesek.

Igen meredek telekről lévén szó (mintegy 6–8 métert ereszkedik a Balaton felé), annak felső részén emelték a házat. A házba történő bejutást egy terasz kialakításával oldották meg, amelynek szintje négy-öt méterrel az alsó-kopaszhegyi dűlő alá került. Két kubicos építette, pincét és szerszámoskamrát ásva a löszfalba. A teraszt kezdetben murvával szórták le, később maga Illyés kövezte le. A tetőt palával fedték.

Az épület (vagy ahogy a család nevezte: a „Fellegvár”) kétszintes volt: alsó szintjére egy nyitott, később beüvegezett verandán át lehetett bejutni, ahonnan három ajtó nyílt. (A száletli menyegyzetének gerendái és a mennyezet később, Illyés idejében „vendégekönvként” szolgált, ide látogató ismerősei aláírássok, rövid üzenetek formájában emlékeztek meg a költőbarátnál tett látogatásokról.) Balra az eredetileg konyhának

- 1.** Eredeti nevén Illés Gyula (1902 – 1983) Kossuth-díjas költő, író, műfordító, szerkesztő, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Részletes életrajza Tüskés Tibor: *Illyés Gyula*. Budapest, 1983.
- 2.** Bodosi György: *Illyés Gyula Tihanyban*. Pécs, 1990. 8-9.
- 3.** Bodosi 1990. 46.

1. kép: Balatoni látkép
(ILLYÉS-GYULA, REISMANN JÁNOS: BALATON 1962. 115-ös KÉP.)

2. kép. A nyaraló.
(ILLYÉS-GYULA ÉLETE KÉPEKBE. BUDAPEST, 1982.)

3. kép. Borkóstolás a prészház előtt
(BODOSI GYÖRGY: VÖLGYVALLATÁS. BUDAPEST, 1979.)

szánt helyiség nyílt, amely később hálószoba lett, mellette pedig a később ténylegesen konyhának használt, kamrával összekötött helyiség. A harmadik ajtó egy kőlépcsőre nyílt, mely az emeletre vezetett. Itt két nagyobb és egy kisebb szoba kapott helyet, valamint egy közvetlenül a kertkapura nyíló kijárat.

A kezdeti időkben víz és villany híján – akárcsak a többi tó körül élő – mosdásra, mosásra és ivóvíznek is a Balaton vizét használta a család. Idővel a ház két oldalán ciszternát ástak, a ruhákat ekkortól már az összegyűjtött esővízben mosták. Később a ház alatti kertrészben még egy teraszt alakítottak ki, az elsőnél mintegy három méterrel mélyebben.

Illyés Gyula 1939-ben vette feleségül Kozmutza Flórát. Közéleti feladatai a költőt ekkor még leginkább a fővárosra kötötték, hiszen a Nyugat társszerzője volt, a népi írók mozgalmának egyik alapítója, Babits halála után pedig a Magyar Csillag főszerkesztője. Mindez sok munkával és nagy felelősséggel járt. Tihanyban ekkoriban rendszerint csak néhány napot töltöttek feleségével.

Hamarosan lehetőségük nyílt a ház fölötti dűlőút másik oldalán fekvő telek megvásárlására, ezen terveztek a jövőben saját nyaralót építeni. A telek mintegy negyed magyar holdnyi (1080 m²) nagyságú lucernás volt. Illyés rendszeresen részt vett a ház körüli munkákban, a kaszálástól a terasz lekövezéséig minden feladatból kivette a részét. A lépcsők mellé korlátokat is állított.

1944-ben már többet tartózkodott

itt családjával, a háborút egy időben itt próbálták átvészelni. A költő a háború vége felé üldözött, sőt a rendőrség által körözött ember lett, és a pusztítások a házat sem kerülték el. Kezdetben Németh Lászlóval együtt bujdosott Tihanyban, de csak rövid ideig, tartva attól, hogy rájuk találnak. Illyés a negyvenes években fokozatosan költözött le a nyaralóba, kezdetben csak rövidebb időszakokra, később már egyre több és több időt töltve itt.

Az 1950-es évektől kezdődően Illyés már nagyrészt itt élt. A napok nagy részét munkával töltötte, de amikor éppen nem írt, gyakran javíthatott a házban és a ház körül. Hú barátja, Szabó Lőrinc gyakran vendégeskedett nála, és ilyenkor a ház körüli teendőikben is segítette Illyést. Gyakran alkotott itt együtt, Szabó Lőrinc a lenti, Illyés Gyula az emeleti szobában. (Szabó Lőrinc *Tücsökzene* című ciklusa itt született.) Illyést látogatói gyakran találhatták versírás, elmélkedés közben. „*Illyéshez Tihanyba többször érkeztem úgy, hogy éppen alkotott. A ház előtt ült egy fatuskón, meggörnyedt felsőtesttel. Betűket vetett a térdére fektetett, könyv fölé helyezett papírszeletre, amely ritkán volt nagyobb egy receptpapírnál.*” (Bodosi György, eredeti nevén dr. Józsa Tivadar).³

Teljes visszavonulása Tihanyba 1957-ben kezdődött. Ekkoriban már látogatót sem szívesen fogadott. Feleségével sokáig tervezték, hogy maguknak is építenek házat a felső telken. Az ehhez szükséges pénz megszerzése érdekében

vásároltak néhány kisebb telket a környéken, hogy később az eladásukból jussonak a szükséges összeghez. Az egyik megvásárolt parasztházat azonban Illyés annyira megszerette, hogy végül sosem adta el. (Ez volt a későbbi prészház.) A hatvanas évek végén már lett volna lehetőségük a nyaraló megépítésére, de mivel felesége bátyja ekkor épített magának egyet, már nem volt szükségük rá, hiszen ezentúl már csak ők használták az apósától rájuk maradt házat.

Az öreg nyaralót ekkoriban renoválták. Tihanyi mesterek készítették a szigetelést, a szürke lávakövek ekkor kerültek felszínre, az eddig fehérre meszelt ház ekkortól már tájba illően, a Balaton-felvidékre oly jellemző termésköből rakott falaival magasodott a hegy oldalában. A belső vakolatot kicserélték, az elektromos hálózatot is felújították, a ciszternákat a ház két oldalán elbontották, mivel a vezetékes vízrendszer ekkor már működött. A lépcsőfeljáró mellett, az alsó szinten zuhanyzót alakítottak ki, eddig ez csak a felső szinten volt. Az étkezőben kandelabókat rakattak (egy helyi ezermester halász, Kötél Pál rakta, csak egy sor téglából, így később sok gond volt vele), a szalétit beüvegezték. Itt két kőasztal állt, az egyik kívül, a másik belül.

Bodosi György leírása alapján a ház a következőképpen nézett ki: kétszintes, jellegzetes nyaralóépület volt, falát az ereszig később szőlő futotta be (2. kép). A terasz bal oldalán szőlő tekeredett egy ágakból tákolat korlátot,

egészen a kerítés végéig. Mellette cse-resznye fa állt, alatta szamóca termett. A kert teraszain rengeteg tarka virág nyílt, leginkább vadvirágok (meténg, ökörfarkkóró), a költő felesége ezeket szerette.⁴

A fenti, meredekebb telek felső részén, egy kunyhószerű ház állt (3×3 méteres, kőből emelt épület, paraszti mintára zömök oszlopokkal és nádtetővel), bejáratánál kőpaddal és malomkőasztallal. Amikor teljes magányra vágott a költő, ide vonult vissza. A gerendán barátai, magyar művészek, francia írók, költők aláírásai olvashatók (néhány név ezek közül: *Éluard, Martinov, Pudovkin, Rousselot, Szabó Lőrinc*). Még egy dúlőúttal feljebb állt a présház (3. kép).

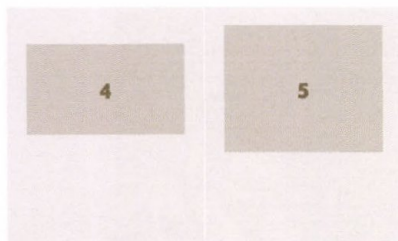
Nyolcvan éves koráig Illyés a nyarakat még Tihanyban töltötte. 1983.

április 15-én hunyt el. Halála után egy ideig üresen állt a ház. Lánya családjával egy évet az Egyesült Államokban élt. Ekkoriban az özvegy kérésére Bodosi György járt át Tihanyba ellenőrizni, minden rendben van-e a ház körül. A költő sógora, Kodolányi Gyula később gyakran járt le a nyaralóba dolgozni, és sok költőbarátja is megjelent itt tiszteletét tenni. Lánya igyekezett mindent a helyén hagyni, a ház és a kert állapotán alig változtattak. Unokái folytatják a hagyományt, így személyes ottjártamkor én is azt láthattam és tapasztalhattam, mint a költő egykoron (4. kép).

4. Bodosi György: Völgypallatás Budapest, 1979. 14.

5. Bodosi 1990. 16-17. Bodosi György

4. kép. Az eredeti nyaralóépület a kert felől fényképezve (A SZERZŐ FELVÉTELE)

5. kép. Az Illyés-kert alaprajzának elvi rekonstrukciós helyszínrajza

A TIHANYI KERT

A ház a hegy meredek oldalában fekszik, a vízből a fák takarásában csak időnként vehető ki itt-ott a sziluettje. Onnan föntről viszont minden látszik. Csodálatos a kilátás, a tó, a túlpárt végig belátható. A házhoz a parttól meredek lépcsősoron lehet feljutni. A kert főbejárata a műút felől nyílik, ebből az irányból ma már autóval is megközelíthető, jóllehet akkoriban még, a ház és a költő közös történetének kezdetén csak kerékpárral, gyalogosan és szekéren jártak fel a hegyre (5. kép).

A kert története a házzal egy időben, még Illyés feltűnése előtt megkezdődött. A ház alatti kertrészben röviddel a házépítés után még egy teraszt alakítottak ki, az első alatt mintegy három

méterrel, „ezt törpenövésű kék virágok” futották be, de ezek mibenlétéről nem tudunk többet. A ház köré lucfenyőket és feketefenyőket ültettek.

Illyés apósa több rajzot is készített Tihanyról és a házról, az egyik térképszerűen feltünteti az elültetett növények pontos helyét is. Ezen tizenkét lucfenyőt, valamint rengeteg gyümölcsfát ábrázolt: Kálvil alma, Mandula, Klappkedvence körte, Altheri és Vilma ringlő, Ford korai őszibarack, Amden őszibarack, Kései rózsza kajszli, Magyar kajszli, Nyári piros cseresznye, Bozay riglő, Óriás cseresznye, Victoria szilva.⁵

A források arra utalnak, hogy a ház ura nemcsak a ház, hanem a kert tervezését is fontos feladatának tartotta. Később a lucfenyők helyére fekete fenyők kerültek, a felső teraszon pedig virágokat

ültettek három csoportban. Ezek között, illetve a terasz oldalán rózsabokrok (Krimson-Rambler féle rózsák) álltak.

A költő és felesége házasságkötésük után nem sokkal megvásárolták a ház fölötti telket. Gyümölcsfákat ültettek rá: mandulát, diót, szilvát, cseresznyét, ringlőt, barackot, egest és ribizlit, később a telek széleire szőlőt is telepítettek. Igyekeztek a táj és a talaj adottságait figyelembe véve kiválasztani a legmegfelelőbb fajtákat. A negyvenes évek élelmezési gondjait zöldségek termesztésével próbálta ellensúlyozni a család: ekkoriban répát, krumplit, babot, kukoricát, borsót és hagymát is termelt a kert.

A felső telek határára lapos kövekből alacsony kőkerítést raktak (6. kép),⁶ fugázás nélkül, provence-i módra. A vaskapukat tartó bástyákat kőműves

**ILLYÉS GYULA KERTJÉNEK
ELVI REKONSTRUKCIÓS
HELYSZÍNRAJZA**

magasította meg. A felső kert felső sarkába és a terasz alatti részre fügebokrokat is telepítettek, melyek alkalmanként kétszer is teremtek egy nyáron. Egy időben szelídgesztenyét is ültettek, amit Zengővárkonyból szerzett a költő, de a fa néhány év múlva teljesen kiszáradt.

A hatvanas években már az alsó és a felső kertet is sűrűn benőtték a cserjék, a fák már nagyra nőttek. Illyés és barátja, Bodosi György a Vászoly és Dörgicse közötti part mellől hozott nyolc-tíz borókacsemetét, amelyet itt, Tihanyban ültettek el.⁷ Ezek a növények is jól megereedtek. Később veje, Kodolányi Gyula és lánya is hoztak még borókat, anyyira megszerették a növényt. A borókabogyóból a költő pálinkát készített.

A felső kertben álló kis épület lassan az egyre nagyobbra nőtt

mandula- szilva- és fügefák szinte már teljesen eltakarták, így alkalmassá vált a teljes visszavonulásra, ha a költő magányra vágyott. Ehhez a házhoz csak a családtagok és a legközelebbi barátok járhattak föl (6. kép).

A présháznál, mely a már korábban említett harmadik telken, a hegy tetején állt, dacára annak, hogy a balatoni vidéken a fehérbor a megszokott, Illyés és barátja, Kötél József vörösbort termeltek. (Francia élményei, és a nyaralóban oly gyakran megtartott „csigavacsorák” miatt Illyés a vörösbort kedvelte jobban.)

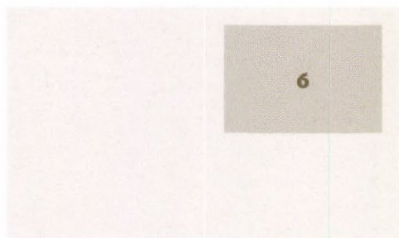
A hetvenes években, ahogy Illyés egyre öregebbnek és fáradtabbnak érezte magát, barátja, Bodosi György visszaemlékezései alapján a kert is megöregedett. A lugasra futtatott szőlő lisztharatos volt, a fügefák is halódtak már,

pontos leírást közölt erről a tervről, mely valószínűleg máig megtalálható a család által őrzött hagyatékbán. Sajnos rajtam kívülálló okok miatt (lánya egy ideig még külföldön tartózkodik), a rajz egyelőre nem hozzáférhető, így bemutatása nem áll módomban.

6. Bodosi 1979. 33.

7. Bodosi 1990. 71.

8. Bodosi 1979. 18.

6. kép. A költő által rakott kőkerítés a felső kert határán (A SZERZŐ FELVÉTELE)

bár a növényzet még mindig dúsan rejtette a háziakat a báméskodók elől.

Pedig a költő és felesége aktívabb években sokat foglalkoztak a kerttel, a ház körüli tennivalókkal.⁸ Illyés maga szedte a termést, fűrészelte a fák rossz ágait, irtotta a gatz, vagy árkot ásott a víz elvezetésére. Sok gyümölcsfát és dísfát ültettek saját kezűleg, de még a szándékukon kívül betelepült fákat (szil, mandulák, néhány füge) is meghagyták. Hasznosságuk és szépségük egyaránt sokat jelentett a költőnek: „A gyümölcsfa is meg tudja mutatni a szépségét, s a dísznövények is adnak hasznot. Legalábbis a költő megtalálja azt... Ilyly mindenféle kerti munkát szívesen végzett. Ültetett, ásott, kapált, de legszívesebben a kaszát suhogtatta. Költőnek való az ilyen kert, ahol az elvégzendő munka soha nem igazán sürgős, mindig megvárja gazdája kedvét...” (Bodosi György).⁹

Kertészkedési próbálkozásait naplóbejegyzései is felidéznek: „Még tavasszal dinnyével kísérleteztem, vagy négy bokorral is. Kikeltek itt is, a meredek

lávatórmelékben, gyümölcsöt is érleltek, de egy-egy nagy helyett rengeteg öklömnnyit. A gyerekeknek úgy is ízlett, tán még jobban, mint a rendes; édes volt.”¹⁰ Élvezte a kertet, a kert körüli teendőket, bár kora előrehaladtával természetesen egyre kevesebbet tudott vele foglalkozni. Egy interjú során feltették neki a kérdést, szereti-e a növényeket: „Még az állatoknál is jobban. A növény élete közelebb áll az enyémhez, a szemlélődő élethez. Csak semmi cselekedet, inkább szemlélődés. Kevesebb vér, kevesebb ragadozás.”¹¹

Mivel a tihanyi kertet a hegy oldalában, erősen meredek terepen alakították ki, a ház megépítéséhez és a telek hasznos felületeinek növeléséhez elengedhetetlen volt a három terasz kialakítása, ami jelentős beavatkozást jelentett az eredeti terepviszonyokhoz képest. Amint az eddigi részletekből érzékelhető lehetett, a kertben gyümölcsfák és egyéb haszonnövények is bőven kaptak helyet, ennek ellenére összhatásában egy környezetébe olvadó, dúsnövényzetű, viruló kertet kell a Kópasz-hegy oldalába

képzelné. A fákkal sűrűn beültetett árnyas, hegyi kert aljnövényzetét legfőképpen szépen virágzó évelők adták.

A felső kertrész eredeti terepviszonyait nem alakították át, az itt ültetett gyümölcsfák és a néhány sor szőlő egy tipikus balatoni hegyoldal látványát nyújtották. Még a kert felső csücskében meghúzódó kis kunyhó sem törte meg a telek arculatát. A kert talán legkedvesebb, a francia táj hangulatát idéző eleme a felső kert határát képező, kőből rakott, évelőkkel benőtt, mindössze fél méter magas kerítés. Ez jellegében, anyagában nem rítt ki a tihanyi épületek kerítései közül, inkább alacsony jellege, és növényekkel történő befuttatása adott különleges hangulatot ennek a megoldásnak. Sem kialakításában, sem növényalkalmazásában nem jellemezte semmi kirívó a kertet, egyszerű szépsége hűen tükrözte mind tulajdonosa jellemét, mind a Balaton-felvidéken oly gyakran előforduló nyaralókeretek hűsítő nyugalalmát.

A TIHANYI KERT JELENTŐSÉGE A KÖLTŐ ÉLETÉBEN

A nyaraló tökéletesen alkalmas hely volt egy olyan szerény és visszahúzódó költő számára, mint amilyen Illyés Gyula volt. A táj, a helyiek és a gyakran idelátogató barátok ihletet nyújtottak, e közeget alkalmas biztosított az elmélkedésre is, miközben az elvonulás, a magány és a csend is biztosítva volt, ha a ház ura éppen arra vágyott. Tihany a költőt szülőföldjére emlékeztette, a balatoni táj, vonzódása a paraszti létforma és kultúra iránt, a vidék változatossága állandó vonzalmat jelentettek számára.

Azt, hogy mit is jelentett számára Tihany, és mit is képviselt a nyaraló az ő életében, leginkább saját, személyes írásaiból tudhatjuk meg. Naplójegyzetei nem voltak folyamatosak, de feljegyzései, melyekben leírta élményeit, gondolatait, a nyári, tihanyi élményekre, összefüggésekre is kiterjedtek. Ezekből kitűnik, milyen szívesen foglalkozott a kerttel, milyen sokat jelentett számára a nyaraló.

Említ néhány mozzanatot, mely a ház történetével, építgetésével kapcsolatos, mikor festette le a kerítést, a kertkaput, vagy éppen mikor szüretelték a mandulatermést, de a Tihany életében bekövetkezett változásokról is hű rajzot ad. Eseményeket, gondolatokat idéznek fel, és olyan hétköznapi momentumokat is, melyek természetes velejárói egy ház és egy kert fenntartásának. Ő maga így vallott saját házukról 1968 szeptemberében: „Nyaralónk, ez a parasztpallér rakta ház emeletes ugyan, de oly egyszerű, oly egyszerűen nyájas a látogatóknak is, mint egy vidéki »jó napot«. De előtte a látvány oly fejedelmi, oly megkomponált, hogy Michelangelo sem tervezhetett volna különbet. Előtte a terasz oly széles, hogy a két malomkő asztal körül két társaság is elfér rajta. A terasz szép kövezése az én saját – kétkezi – munkám. Én állítottam cementbe (s szereztem meg, szállítottam távoli malmokból ide) a két kőasztalt is. Itt egyedül is mindig társaságban érzem magam. Bömbőlő viharban is, decemberi éjjelen is.”¹²

9. Bodosi 1979. 18.

10. Illyés Gyula: *Naplójegyzetek 1946-60.* Budapest, 1987. 388.

11. *Egy szót se irodalomról.* Bella Andor interjúja. *Film-Színház-Irodalom* 1942. aug. 28.-szept. 3.

12. Illyés Gyula: *Naplójegyzetek 1961-72.* Budapest, 1989. 296.

13. *Illyés Gyula összegyűjtött versei I.*

Sok részlet a költő baráti társaságának összejövetelét eleveníti fel. (Ezek önmagukban olyan különlegesen és érdekesek - hiszen a kor jelentős irodalmi és művészvilágának nagyjait idézik fel - hogy önálló tanulmányt érdemelnének.) Sokan úgy tekintettek Tihanyra, mint-ha Széphalom újbóli megtestesülése volna. Az itt megforduló barátok és ismerősök a korabeli Magyarország kulturális elitjéhez tartoztak. Csak néhány név az irodalmi élet nagyjai közül: Németh László, Szabó Lőrinc, Déry Tibor, Keresztury Dezső, Lipták Gábor, Vas István, Weöres Sándor - lévén maguk is balatoni nyaralótulajdonosok - sűrűn látogattak el Illyés tihanyi kertjébe. (A kor jelentős francia írói is, mint Paul Éluard, André Frénaud, Jean Bazaine, Jean Rousset többször is jártak itt.) De gyakori vendég volt még itt Borsos Miklós szobrász, Bartha László és Vass Elemér festőművészek, Reismann János fotóművész is, és még sokáig sorolhatók mindazok nevei, akik megfordultak az Alsó-Kopaszhegyen.

A tihanyi nyaraló tehát irodalomtörténeti nevezetességként is fontos értéknek tekinthető. A tó körül előforduló irodalmi és művészvilág új szintre hozta a Balaton életébe, az egyre szaporodó versek és alkotások sokat tettek a táj népszerűsítéséért, méltó fel-emeléséért. Ebben pedig Illyés Gyulának kiemelten fontos szerepe volt.

Illyés Gyula életének nagyobb része, mintegy ötven év és ötven nyár élményei kötődnek ide. Számos vers született a balatoni táj hatása alatt. Némelyiket a kert mozzanatai, néhányat maga a Balaton és a tihanyi település ihletett. (*Paprikák*¹³, *Nyáréji kert*¹⁴, *Párban*¹⁵, *Csillagok*¹⁶, *Csillaghullás*¹⁷, *Két üdvözet*¹⁸, *Kiköt az év, Tihanyban*¹⁹, *Jegyzőfüzet*²⁰, *Az őszi Tihanyból*²¹.)

Ahányszor vendég járt a költő hegyi nyaralójában, a kilátást dicsérve mindig megjegyezték, ilyen szép tájat látva nem is nehéz jó költőnek lenni. Illyés szerint azonban a szép kilátás csak nehezítette a versírást, jó költemények csak négy fal között születnek. A táj

ihletet jelentett, gondolatokat ébresztett, leginkább az elmélkedést szolgálta. Tihany fontosságát saját szavaival is megfogalmazta: „Így szeretek írni: hogy tollam hegyét, ha vastagon fog, eleven szömlőlevélbe törölhetem. Itt szeretek írni fent a szömlőhegyen. A hegy lábánál a Balaton. Ha tollam nem töltőtoll volna, az atracinkék tavát képzelhetném tintatartómnak. Itt szeretek írni a felhők mozgó mennyezete alatt, a júliusi enyhe széljárásban, a szabadban, ahol tudvalevőleg nem lehet írni, hanem csak elmélkedni. Írni igazán csak négy fal között lehet; jót és örökbecsűt legbizonyosabban börtönben lehet, tízévi háborítatlansággal a fejünk felett. Helyesbíték tehát. Nem írni szeretek így, hanem csak így szeretek írni lenni, egy szömlőhegyi pince kőasztala előtt, amelyen háromnegyedig teli vasikos pohár védi a kéziratpapírt a szél viselkedése ellen, s ahol jó, ha minden huszadik gondolatát papírra veti az ember.”²²

Illyés Gyula kertjének felkutatása, irodalmi és képi forrásainak megismerése a Nyugat megalapításának centenáriuma alkalmából nyert aktualitást. Ez a kert csak egy kiragadott példa a sok nyugatos alkotó (Móricz Zsigmond, Babits Mihály, Déry Tibor, stb.) által vásárolt, kialakított és szeretett kert közül, de szépen példázza a még kutatásra váró kertek jelentőségét.

A kert és a ház máig a család tulajdonában van, így Illyés leszármazottai ővják, és őrzik a hajdan élt író emlékét. Jelenleg még nem látogatható, de ez nem csökkenti annak jelentőségét, hogy továbbiakban is figyelemre, megőrzésre és védelemre érdemes emlékhely válik belőle, jóllehet tájépítészeti szempontból kiemelkedő alkotásról van szó.

A fenntartást jelenleg a családtagok végzik, odafigyelnek a költő által kialakított részletek megóvására, de igényeiknek megfelelően némileg átalakították az egykori kertet. A kert hosszú távú megőrzésében az irodalmárok, és a tájépítésszek közbenjárásával már a helyi önkormányzat felelőssége válik hangsúlyossá.

Budapest, 1993. 204.

14. Illyés Gyula *összegyűjtött versei II.*

Budapest, 1993. 195.

15. Illyés Gyula I. 505.

16. Uo. 506.

17. Illyés Gyula II. 210.

18. Uo. 119.

19. Uo. 415.

20. Uo. 25.

21. Uo. 76.

22. *Naplójegyzetek 1946-60.* 223.

GYULA ILLYÉS' GARDEN IN TIHANY

One of the most significant poets of the literary journal 'Nyugat' was Gyula Illyés. His cottage is situated near the north shore of Lake Balaton and has a beautiful, picturesque view of the lake. The Kozmutza family, the family of his future wife, bought this allotment in 1929, and then started to build the house in the autumn of 1930. Illyés married Flóra Kozmutza in 1939, and from the 1940's they spent more and more time there. In the following years they bought a medic field and later a press house which were next to the other side of their original steep plot. The poet took part in both the construction of the house and the garden, and spent most of his life there. This Tihany cottage took a very momentous place in his life and always gave inspirations for him.

The idea of exploration, the literary and sceneric reviewal of Gyula Illyes' garden came

foreground as the Nyugat journal's 100th anniversary arrived. This garden is just an example of many others, owned, created and beloved by the Nyugat's contributors, but a good example to see the importance of the still unexplored literary gardens.

Gyula Illyes' garden and house is still owned by his family, since his descendants protect and shrine the memory of the late writer. The garden is presently closed for visitors, but this does not lessen the importance of becoming a respected, preserved and well-protected memorial, although it is not a significant creation from landscape design point of view.

The Illyes garden's maintenance is done by the family at the moment, but the long-term preservation, with the intervention of literateurs and landscape architects requires the active contribution of the local government.